

UČITELJSKI LIST

GLASILO „ZVEZE SLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

Izhaja 1. in 16. vsakega meseca. Uredništvo v Trstu, ul. Ruggero Manna št. 20, I. n. Slovenski rokopisi naj se pošiljajo na uredništvo v Trstu, hrvaški na naslov: Vinko Šepić nadučitelj u Buzetu. — Izdaja „Zveza slovanskih učiteljskih društev v Trstu“, za uredništvo odgovoren Silvester Pertot. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane L 24.— Upravništvo v Trstu, ulica Molin grande 16, I. n. — Tekoči poštni račun. — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu.

Štev. 11.

V Trstu, dne 1. junija 1921.

Leto II.

FERDO KLEINMAYR.

Učiteljeva priprava in nadaljna izobrazba.

(Poročal na deželni učit. konferenci v Trstu, dne 1. maja 1921.)

Kratek bom in navedel bom le gola dejstva. Šole, določene za vzgojo slovenskega in hrvaškega učitelja naše pokrajine, so bile že pred vojno sila pomanjkljive; danes tudi nikakor ne odgovarjajo zahtevam, ki jih z vso pravico stavimo do njih.

Učiteljeva priprava prične prav za prav mnogo prej, predno prestopi dijak prag učiteljskega. Vprašanje je, katera šola je najprimernejša, da nam pripravi bodočega učiteljskega. Splošno mnenje vlada, da bi bila to meščanska šola, ki jo sicer lahko nadomesti tudi nižja gimnazija ali nižja realka.

Na kakšni točki pa stoji danes v Julijski Benečiji meščanska šola s slovenskim, oziroma hrvaškim učnim jezikom? V vsej pokrajini imamo ob skrajni meji Italije, v Postojni in v Idriji dve slovenski meščanski šoli, ena pa se snuje (dosedaj I. razred) v Tolminu. Dalje je slovenska realka in slovenska spodnja gimnazija v Idriji.

Hrvaških meščanskih šol in hrvaških srednjih šol pa danes ni v pokrajini. Tako je naravno, da bomo s časom zadeli ob težkoče, ako bomo hoteli imeti vestne in dobro poučene slovan. učitelje.

Predvsem je tedaj nujna otvoritev ene hrvaške, oziroma slovenske meščanske šole za vsak okraj, kakor to predpisuje šolski zakon. Taka šola bi koristila tudi obrtnemu, trgovskemu in rokodelskemu naraščaju prebivalstva.

Iz meščanske šole bi potem prestopil dijak brez posebnega izpita na učiteljske.

Danes imamo slovensko učiteljske v Tolminu in hrvaško v Kastvu. Slednje se bo moralo itak premestiti vsled nastalih razmer. Ali tudi slovensko učiteljske ni nikakor v pravem kraju. Vsled vojne napol razdejana vas gotovo ne nudi bodočemu učitelju one vzgoje, ki se danes zahteva od njega. Najti bo treba za slovensko in hrvaško učiteljske primernejši kraj. Prepričani smo, da bo vlada vpoštevala to našo zahtevo.

Deliti pa bo treba učiteljske po spolu v moško in žensko, čemur pač nihče ne bo ugovarjal.

Toliko z ozirom na vnanje razmere naših učiteljske. Slika pa ni nič prijaznejša, če se ozremo na njihov notranji ustroj.

Že pred vojno smo predložili svoje zahteve glede nujne preureditve učiteljske, ki s svojim ustrojem in s svojim učnim načrtom nikakor ni odgovarjalo modernim zahtevam. Ako se držimo poročil okr. učit. konferenc in le količkaj verjamemo raznim neprestanim pritožbam, se do danes vse to ni izboljšalo.

Predlagamo torej korenito preuredbo hrvaškega in slovenskega učiteljske. V prvi vrsti naj se imenujejo kot učiteljske docentje le akademično naobraženi možje, ki so se poglobili v vprašanje vzgoje prihodnjih učiteljev. Nadalje naj se na učiteljskih strožje goje razne vede, osobito vzgojeslovje. Goje naj se tudi praktične vede kakor kmetijstvo, gospodarstvo, gospodinjstvo itd. Gojencem naj bo dana prilika, da se izučijo tudi s praktične strani v svojem bodočem poklicu, tako v nastopih, v spoznavanju uradnih spisov itd. Učni jezik naj ostane seveda slovenski, ozir. hrvaški; italijanščini pa je odmeriti posebne učne ure.

Ako bi bilo potrebno vsled razširjenja učne snovi razširiti tudi učno dobo od 4 do 5 let, naj se to stori. Na vsak način pa je vzgoja odvisna od njene vsebine in ne od dolgotnosti učne dobe.

Pozabiti ne smemo na gospodarsko stran vprašanja. V splošnem nimajo učiteljske mnogo gojencev, bodisi da učiteljski stan malo privlačuje, bodisi da je ljudstvo vsled vojne danes preuborno, da bi nosilo visoke študijske stroške. Zato obračamo do vlade prošnjo, da bi hotela tudi v bodoče podpirati s štipendijami, ali pa z dobro urejenimi konvikti revni učiteljski naraščaj.

Zrelostni izpit učiteljske naj zadobi isto vrednost kakor oni srednjih šol. Usposobljenostni izpit v sedanji obliki kot navadna ponovitev zrelostnega izpita ne more obstajati. Postane naj praktičnejši.

V tem pogledu ni napačen predlog neke okrajne konference, ki se glasi:

»Izpraševalno komisijo za vzposobljenostni izpit naj sestavljajo najboljši učiteljsko strokovnjaki ljudskih šol v pokrajini, ki naj jih na predlog okrajnega in deželnega šolskega nadzorstva imenuje ministrstvo.«

Na vsak način pa ne moremo smatrati, da sta pouk in vzgoja, ki jih sprejema učiteljske povsem zadostna. Zato zahtevamo nadaljno izobrazbo učitelja.

Slov. in hrv. učitelji sodijo, naj poskrbi vlada za posebne izobraževalne tečaje za učitelje. Ti tečaji naj se vrše o počitnicah ter naj razširijo in poglobijo znanje mladih učiteljev, posebno onih, ki so — tako rekoč — dovršili svoje študije v vojnem času s tem, da so posečali k večjem tri, čisto samo dva, da celo samo en učiteljski razred! Druge izobraževalne tečaje naj vlada ustanovi za učitelje, ki hočejo položiti izpit usposobljenosti za meščanske šole.*) Nadaljni tečaji naj poglobijo učiteljske v kmetijskem pouku, v višjih gospodarskih vedah itd. Učni jezik teh tečajev bodi slovenski, oziroma hrvaški. Obiskovalcem takih tečajev naj se dovoli štipendije, podpore, znižanje voznine itd.

Naš ideal pa je, da bi se učiteljem otvorila vrata vseučilišč, kamor naj bi imeli dostop kot redni slušatelji. Slednjič pa naj se ustanovi višja pedagoška akademija za učitelje.

S tem sem na kratko obrazložil naše težnje, ki se deloma krijejo z onimi italijanskih tovarišev, deloma pa odgrinjajo naše posebne razmere.

Trdno smo prepričani, da bo vlada upoštevala naše želje ter sprejela del istih naravnost že v šol. zakon.

* * *

Slov. in hrv. učitelji se pridružujejo, kar tiče učiteljeve priprave, popolnoma predlogom ital. poročevalca; prosijo pa, da se resno prouči vprašanje o krajevni nastanitvi slovanskih učiteljske. Ako pa o tej priliki izjavljamo, da naj se preмести slov. učiteljske iz Tolmina v Gorico ter hrvaško iz Kastava v Volosko-Opatijo, naj bodo naši italijanski tovariši in naj bo šolska oblast prepričana, da tega nikakor ne delamo iz političnega vidika, temveč edinole iz pedagoško-didaktičnega ozira.

(Tudi to poročilo je bilo sprejeto s splošnim odobravanjem. Glede odgovora od strani vladnega zastopnika, glej poročilo o dež. učit. konferenci!)

*) V tem oziru je ital. delegat predlagal dvoletni tečaj. Slov. referent je dostavil, naj se tedaj otvorijo slovenske (hrv.) vzporednice takega tečaja. Glej poročilo o dež. učit. konferenci.

BOGUMIL MEDVEŠČEK.

Šolske knjižnice.

Moj namen je bil spočetka, tedaj namreč, ko se je mislilo, da se bo vršila okr. učiteljska konferenca šole v juliju, stopiti v stik z vsemi šolami v okraju v svrhu vpogleda v stanje in delo knjižnic po drugih šolah, tako da bi bil ta referat nekako skupno delo vsega učiteljskega našega okraja. Stem pa, da je bila konferenca določena za prve dni aprila, nisem mogel radi prekratkega roka udeležiti, kar sem v začetku nameraval. Raditega bo to delce le nekak površen izbor in pregled pisčlega gradiva, ki sem ga z nemalim trudom zbral v tem kratkem času, podprt tu pa tam z lastnimi nazori in malimi izkušnjami, ki jih imam na tem polju.

I.

Pod označbo »šolska knjižnica« je razumeti, kakor je razvidno iz določb šolskega zakona, troje knjižnic: knjižnico za mladino, knjižnico za odrasle in učiteljsko knjižnico. Najvažnejša med temi je pač knjižnica za mladino, zato bom obširneje govoril le o tej. Druge dve omenim le mimogrede.

Knjižnica za odrasle ne spada po mojem mnenju, četudi ji je prisojeno po že omejenih predpisih mesto v ljudskošolski knjižnici, v ljudsko šolo. Bolj na mestu bi bila in uspešnejše bi bilo njeno delo, ako bi bila popolnoma izločena iz ljudske šole ter bi delovala samostojno. Namesto da ima vsaka šola par del za odrasle in še od teh vsaka šola iste, bi bilo mnogo bolje, ako bi se ustanovila v vsaki občini le ena sama knjižnica za odrasle, ki bi delovala za vso občino v mnogo večjem obsegu in z večjim uspehom. Za vzgled vzemimo n. pr. Norveško, kjer je imela že v l. 1914 vsaka občina, in teh je 600, svojo knjižnico.

Kar se tiče učiteljske knjižnice, naj omenim le sledeče: vsaka šola imej po možnosti najpotrebnejše pedagoško-didaktične pomožne knjige za učiteljske. Minimum naj bi bil, oziroma vsaka šola bi morala biti naročena na: Učiteljski list, Popotnik ter Slov., Hrv. in Srpsko šolsko matico.

In sedaj k najvažnejšem in najaktualnejšem delu referata: h knjižnici za mladino!

Najprej mi je govoriti o važnosti in namenu mladinske knjižnice. Knjižnični red ljudskošolskih knjižnic izraža istega s sledečimi besedami: »Šolska knjižnica ima namen podajati šolski mladini sredstva, da s primernim berilom pospešuje svojo duševno in npravstveno omiko.« To vzvišeno zahtevo bi moral imeti pred očmi vsak, ki ima opravka z mladinsko knjižnico.

Oglejmo si malo, kakšna bodi knjiga, ki naj nudi nudi duševne in npravstvene omike, t. j. prava mladinska knjiga!

Moderni nemški pedagog in kritik mladinskih spisov Dr. Ewald Haufe zahteva »echte, wahre Dichtung« — da najde pot v dušo, mora priti iz duše; da jo more umeti otrok s svojo mehko dušo; ki je tako zelo sprejemljiva za vsake najmanjše vtiske, mora biti pisana v jeziku, otroku razumljivem; v jeziku, ki lahko povzroča take vtiske, ne da bil pri tem visok, ker postane potem nezumljiv, ne vsiljiv s poukom, ki naj tvori vtiske, ker tako postane brutalen; skratka: jezik bodi otroški, nežen, rahel! Bodi rahlo šepetanje vetrčka, ki boža nežne cvetne glavice po pomladni livadi. — Koliko zahtev, toda vsaka je na mestu! Ako premislimo glo-

*) Referat na okr. učiteljski konferenci.

boko vse to, si res ne moremo misliti prave mlad. knjige, ki ne bi odgovarjala vsem tem določbam.

Oton Župančič pravi nekje: »Otrok je najženišalnejši čitatelj«. In to je res. Otrok se najbolj poglubi v to, kar ga zanima, v vsebino; za drugo se malo briga. Odrasle vežejo poleg snovi tudi slog in druge formalnosti, literarnega gourmanda celo v prvi vrsti te; otrok pa je za vse to nedovzeten. Zato mora pravi mladinski spis v prvi vrsti obravnavati snov, ki je sama na sebi dovolj zanimiva.

Kakšna bodi ta snov, za to so otroci sami najbolj kompetentni sodniki. Knjiga, ki jo otroci radi čitajo, obravnava tako snov, knjiga pa, ki je otroci ne marajo, greši največkrat proti tej glavni zahtevi dobrega mladinskega spisa.

Zato bi jaz Župančičevi sodbi o otroku: Otrok je najženišalnejši čitatelj, dodal še: in najženišalnejši kritik obenem.

Na mestu je tudi občeznani izrek: Za mladino je najbolj komaj dobro. Raditega mora biti mladinski spis umetnina, kakor so dela največjih pesnikov. V njem se zrcali resnično življenje, resnični ljudje v svojem hotelju in nehanju; življenjski dogodki morajo biti podani priprosto, naravno in v razumljivem, gladkem jeziku. V njih ne smejo nastopati vzor ljudje, ki so brez napak in ki jih v življenju sploh ni. (Že Mark Twain se v svojih satirah in humoreskah uspešno norčuje iz takih knjig, v katerih nastopajo taki izmišljeni, v življenju nemogoči vzorotroci!) Malo verjetni so tudi preveč čednostni in pretirano pobožni ljudje. Enako velja tudi za svojstva v obratnem smislu.

To bi bile na kratko glavne točke, po katerih bi morale biti pisane knjige za otroke. So pa le splošne določbe, kajti otrok in njegova duša sta poseben individuij. Zato jim tudi ne bomo določali mi knjig za čitanje, ampak otroci sami, mi pa jim le osnujemo knjižnico, v kolikor se moremo poglobiti v umevanje otrokovo.

Katera vsebina otrokom najbolj ugaja, je obče znano. Na prvem mestu so pravljice in pripovedke, potem epski spisi o junakih in mitološke vsebine; nato povesti. Napačna bi bila trditev, da otroci nimajo takega smisla za življenjske slike kakor odrasli; imajo ga, toda te slike morajo biti prikrojene njihovem umstvenemu krogu.

Dosedaj omenjena vsebina ima namen gojiti duševno in нравstveno omiko; s tem pa še ni dosežen ves cilj. Namen ljudsko-šolski knjižnici mora biti tudi pouk; ne suhoparen in vsiljiv, temveč tak, da si čitatelj poleg etičnega užitka, ki ga ima z vsebino, obenem tudi pridobi v znanju. Zato naj najdejo mesto v šolski knjižnici tudi poučne knjige, pisane v lahko umljivi in zabavni obliki. Najboljši spisi take vrste so pri nas Erjavčeve »Domače in tuje živali«, ki bi pa morale biti

v toliko preurejene, da bi odgovarjale biološkemu načinu opisovanja, potem Ribičičevo »Kraljestvo čebel« ter biološki opisi raznih živali v zadnjih letnikih Zvončka, ako se ne motim, od peresa Ivo Trošta, kateri naj bi izšli v posebni knjigi.

Tu pa tam se sliši, da otroci ne segajo radi po pesmih, da sploh ne kažejo posebnega zanimanja zanje. To velja tudi v resnici za mnoge pesmi, in vzrok tiči v tem, ker te pesmi niso umetniške, ter radi tega ne odgovarjajo glavnemu načelu po katerem bi morale biti pisane dobre knjige za mladino. Prave pesmi pa imajo otroci silno radi, ker jih razumevajo celo bolje nego odrasli. Vžive se kar vanje, zakaj v njih se zrcali njihova lastna duša, najbližji in najljubši prijatelj in drug. Take pesmi so n. pr. pesmi Župančičeve.

Da imamo toliko slabih knjig za mladino, je krivo dejstvo, da je toliko pisateljev, ki hočejo pisati in tudi pišejo samo za mladino. Kakor da bi bil ta posel nekaj manj težkega pa tudi manj nevarnega, kot je pisanje za odrasle! Toda knjiga, ki je pisana le za mladino, je literarno brez vsake vrednosti; le ona mladinska knjiga je umetniško delo, ki jo čita z velikim zanimanjem tudi odrasel človek. Teodor Storn je pri Nemcih zmagal na celi črti s svojim geslom: **Kdor hoče pisati za mladino, ne sme pisati za mladino.**

Ne morem si kaj, da ne bi izpregovoril na tem mestu besede o literarnem šundu, ki vkljub velikemu odporu, ki se poraja zadnje čase proti njemu, še vedno preplavlja knjižni trg vseh narodov. Sem spadajo v prvi vrsti one takozvane »knjige za mladino«, o katerih sem ravnokar govoril.

Zanimivo je, da je narod na svetu, ki ne pozna literarnega šunda, a ne pozna obenem tudi mladinske literature. Ta narod so Japonci.

Resnica, Japonci nimajo literature za otroke! Odlični japonski literat navaja sledeče vzroke za to: Vsak otrok, ki obiskuje šolo, ima komaj dovolj časa za obed, za osveževanje telesa in za počitek duha, za spanje. Japonsko dete sploh nima časa, da bi sedelo pri zabavni knjigi, če bi jo tudi imelo. Drugi vzrok. Vse kar mu more nuditi leposlovje: n. pr. ljubav do domovine v zvezi z zemljepisjem in zgodovino v umetniški obliki, mu dajajo učbeniki, dovršeni v vsakem oziru po vsebini in obliki. Računice v suhoparni obliki, kot so naše, Japonci ne poznajo. Ako otrok vsled boleznj ali drugih tehtnih vzrokov ne more v šolo, mu dajo stariši v roke knjigo, ki je pisana za vse, za velike in male in ki jo ima vsaka japonska hiša, t. j. zgodovina japonskega cesarja. Pisana je brez vsake tendence, nima nobene tuje primesi, vsebuje vsa tisočletja, je polna naukov in krasot, tako da je najlepše čtivo za vsakega Japonca, katerakoli stanu in katerekoli starosti. Ne

bojé se tudi, če dobi otrok kak roman za odrasle v roko; tudi dete odraste, naj torej rano spozna življenje.

Podobno je ukrenjeno bajé tudi na Kitajskem, kjer je celo glasbena umetnost pod državno kontrolo. Prepovedana so vsa dela, ki ne služijo kakemu določnemu, obče koristnemu namenu. Zato se ne smejo proizvajati tam razburljive, strasti vzbujajoče kompozicije.

Pri teh dveh narodih je boj proti šundu lahek, ker šunda tam ni in tudi ne more biti. Vse drugače pri nas, »kulturnih« narodih, kjer je šund upoštevan kot dobro blago, a ga nevednost širokih mas in brezvestnost spekulantov še podpirata.

(Dalje prihodnjič.)

R. SAVIČ:

Učiteljska sobota.

(Nadaljevanje.)

In sedaj še par besed o učiteljski nedelji. — Nedelja, ker bi bila v glavnem posvečena počitku, nabiranju novih sil in eventualnemu zdravljenju telesa in duše. Dvajseto leto naporenega, samozatajnega, požrtvovalnega dela za ljudski blagor naj bo leto miru za vse šolnike, zdrave in bolne. In če je nevednež deležen blaginje — tudi solnce ne dela izjeme in oživlja dobre in zle.

Dela, kakor ga je prevzel na svoje rame učitelj, ni mogoče opravljati dvajset dolgih let brez škode na telesu ali na duši. Ali veste, da 35. leta svoje starosti ne doživi niti polovica vseh ljudi? Kar je jako in zdravo, ostane, kar je slabo in bolešno, odpada po lagano.

Poglejte drevo! Na tisoče in tisoče imalstov. Kdor jih pregleda na koncu druge tretjine vegetacijskega roka, se bo začudil, tako malo je normalnih peres! — Ta list je najeden od žuželk, onega razjeda rja ali druga glivica, padavine so poškodovale tretjega, četrti pa se suši brez vidnega vzroka, takole sam od sebe, vsled rane starosti. In koliko jih je bilo sploh od začetka pravilno razvitih, koliko jih je po obliki popolnih izšlo iz popkov, koliko jih je bilo nakaženih, najedenih, nazebljih že v zibeli peres? Narava je že taka, da ni pri vseh njenih otrokih vselej tako, kakor bi moralo biti. Le človek naj bi delal izjemo? Kaj še! Tudi pri nas na koncu druge tretjine življenja (računam povprečno starost onih, ki preživijo 35. leto, 60 let) ni drugače kakor pri listih. Človeka 40 let absolutno zdravega, brez najmanjše organske hibe, ni. Ni ga, pravim! Miliione neprijateljev vdihamo vsak dan v sebe, na vseh straneh prežijo mikroorganizmi na nas. Slučajne nezgode morejo imeti nevarne posledice. Rahel padec, nespretna kretnja, mala nezmernost, nedolžna lahkomišelnost imajo

L I S T E K

JOŽE RUPNIK:

Obris zgodovine italijanskega slovstva

Rinascimentu je sledila doba propada 1580. do 1750. Giamb. Marini in njegovi učenci so uvedli v književnost neokusno umetničenje in preosladnost; to napako so potem imenovali marinizem. Pomembnejših leposlovcev nimamo v tej dobi, pač pa sta nastopila učenjaka Galileo Galilei (1564. do 1642.) in Lodov. Ant. Muratori, (1672. do 1750.) zgodovinar, ki je položil temelje znanstvenim raziskavanjem notranje italijanske zgodovine. Posamezniki so poizkušali spraviti literaturo, oz. literate zopet na pravo pot, n. pr. z ustanavljanjem raznih akademij, toda brez uspeha.

Šele z letom 1750. so zopet nastopili lepši časi za italijansko slovstvo. Risorgimento — prebujenje je dalo Italijanom slavni pesnikov in pisateljev. Benečan Carlo Goldoni (1707. do 1793.), italijanski Lessing, kakor so ga imenovali, je napisal več veseliger. Pesnik tragedije je bil v tej dobi Vittorio Alfieri (1749. do 1803.) Njegova dela se odlikujejo tako po klenem jeziku, kakor po enotnosti dejanja ter enostavnosti scenične gradbe.

Stik z Ossianom, Rousseaujem, študij Danteja in Shakespearea je dal italijanski literaturi novih smernic. Na mestu že zastarelega klasicizma se je uveljavil podobno, kakor v drugih literaturah, tudi tu romantizem. Najznamenitejši italijanski romantik je Alessandro Manzoni (1785. do 1873.). Pisal je globoko učinkujoče religiozne pesmi poleg političnih, zaslug pa si je pridobil zlasti s tem, da je postavil pesništvu novih ciljev, ki so ostali sprva sicer neopaženi, pozneje pa, ko si je pridobil Manzoni ime s svojo odo »Il cinque Maggio« in z znamenitim zgodovinskim romanom »I promessi sposi«, je postal vodnik in učitelj vsem svojim pomembnejšim sodobnikom. Silvio Pellico (1789. do 1854.) je napisal znano knjigo »Le mie prigioni«, zgodbo kazenskega procesa proti članu karbonarjev. To delo je bilo svojčas v Avstroogrski državi prevedeno; bajé je škodovalo bivšemu cesarstvu več, kakor ena izgubljenih vojen. Satirik Giuseppe Giusti (1809. do 1850.) je bičal sodobno družabno korupcijo.

Romanticizmu je sledila doba svetožalja. Kakor imajo Nemci v »Wertherju« ali Slovenci v »Zorinu« zastopnika te struje, so ga dobili Italijani v Giac. Leopardijevi (1798. do 1837.) »Ginestri« in drugih njegovih delih. — Patriotični moment, ki se je sprva močno

vpošteval v literaturi, je stopil polagoma v ozadje. Politične tendence so pričele giniti iz leposlovja in ob času udruženja Italije so izginile malodane popolnoma.

Znamenitejši slovstveniki novejših dobo so: Giosuè Carducci (1836.—1907.) največji moderni italijanski lirik, Gabr. d'Annunzio, moderno naturalistični dekadent, učenec francoskih simbolistov, ki učinkuje zlasti radi lepote verzov in izbranosti besed, Ant. Fogazzaro (1842.—1911.); znamenitejša njegova dela so »Daniele Cortis«, »Piccolo mondo antico« i. dr. Znan je tudi mladinski pisatelj in psiholog Edmondo de Amicis (1846.—1908.), otroški dnevnik »Cuore« je preveden v slovenščino.

Pregled.

- I. Početki literature z XII. stoletjem.
- II. Doba humanizma. Dante, Petrarca, Boccaccio.
- III. Rinascimento. Ariosto, Tasso, Machiavelli.
- IV. Doba propada. 1580. do 1750.
- V. Risorgimento — romantizem. Manzoni, Leopardi.
- VI. Najnovejša doba od 1870. dalje.

včasih pogubne zapetače. Pa kaj? Kateri stroj na svetu prenese delo, kakor ga opravljajo 40 let naše srce, naše ledvice, naše arterije, naša dihalna, naše živčne niti, naš mozeg? In tako nežen in tako vztrajen, in tako ranjiv in tako odporen, in tako zložen stroj z milijardi delov (vsaka stanica je del, ako hočete) naj ostane povsod in v vsakem delu večno zdrav? Bodite hvaležni, če se kakšna ropotija »ki toliko štiklcev špila«, čez štiri deset let sploh še da navijati. Blagor onemu, kateremu je »verkelj« bil brez hibe tedaj, ko ga je kupil. Ali kje ostaja pogubno delo vanje raznih velikih in malih navad, raznih strasti na naš organizem? Kje ostajajo grehi naših očetov, ki se kaznujejo do četrtega pokolenja? — Kakor avgusta meseca na košati lipi ni najti skoro enega povsem normalnega lista, tako na drevesu človeštva ni ne enega štiridesetletnega peresa brez malih ali velikih organskih hib.

Bogumil Némec, profesor praške univerze, trdi, da je našel v listih živce. Vem to iz njegovih ust. Ali je odkril tudi nervoznost pri bilju, tega mi ni rekel. Pri učiteljih je ni treba dolgo iskati... Človek ima tudi dušo, in tu je kakor pri telesu. Ali vam je znana teorija, da je popolna duša nedosegljiv in nedosežen ideal? Popolnosti na svetu ni. Idijot in genij sta svoje vrste skrajna tečaja duševne abnormnosti, vse drugo se samo več ali manj približuje duševni popolnosti (absolutni normalnosti torej), kakor je to usoda hotela, kakor je to Bog hotel, kakor je to narava hotela, kakor je to dednost dovolila... iščite vzrokov, kjer jih hočete. In če kdo na pravi na tem mestu nemara »neumesten« dovtip, naj ga napravi! Istina pa je le, da je vsak človek v tem ali onem oziru pomanjkljiv. Od idijotskega do normalnega človeka je milijon stopenj. Ni treba, da manjka pol peresa — že pičica zadostuje. Ni treba, da je vsak človek idijot ali pa norec — že pičica zadostuje, da ni »popolnoma« popolen. Včasih se ta pičica pokaže kot navada, včasih kot razvada, včasih kot strast itd. Ne, Bog ni hotel drugih bogov poleg sebe, zato je ustvaril — človeka.

Stvari s tem »kupčkom nesreče«, kakor je nekdo definiral človeka, stojijo tako, da bi pač vsak človek nekako v 40. letu svoje starosti moral vprašati svojo vest in dobrega zdravnika: kako dolgo še? Potem pa bi se pokrpal, kar se še da pokrpati. Mnogo boleznij je, ki jih v kali lahko zadušiš; pusti samo, da se razpasejo po tvojem telesu, pa si kmalu pod grudo. Najbolj nevarne telesne in duševne bolezni imajo skoro neopazne začetke, so brez nevarnosti v svojih prvih stadijih. Če jih primeš tu, svoje neprijatelje, jih lahko uničiš. Včasih zažošča, da spremeniš svoje navade, da se preseliš v drug kraj, da končno preneseš malenkostno kuro — in vse je spet v redu. Zanemari začetke — pa nosi posledice in idi v prerani grob!

Po teh razmotrivanjih se bode zdela manj čudna moja zahteva, naj bo dvajseto leto našega službovanja leto počitka, miru in sprave. Ali je še kateri stan na svetu tako izložen zdravstvenim nevarnostim, kakor naš? Govoriti dan za dnevom — ali je naše grlo od železa? Skoro vsi učitelji trpe od povratnega katara v grlu. Če vprašaš zdravnika, ti odgovori stereotipno: ne kaditi, ne piti, ne peti, ne govoriti. Ne govoriti! Katar v grlu je najboljši orač, pripravlja organizem za vsako bolezen. Eno leto počitka, pa bi se katar odpravil in onemogočila tuberkuloza grla in pljuč. To je samo en slučaj. Ni časa, ni volje, pa tudi ni potrebno, da bi se pečal še z drugimi. Naše delo nas utruja tudi duševno. Kako rad bi učitelj prenašal težave dela, ko bi vedel, da ga čaka celo leto miru in počitka! In kako bi z veseljem šel zopet na delo, spočit in svež. Ali bi se ne poznalo na kakovosti dela, da je nabral novih duševnih sil, ko je miroval? Tudi duševne bolezni — in vsaka nervoznost že spada sem — se dajo včasih v kali ubiti, a gorjè, če se zamudi pravi moment.

(Dalje prih.)

Iz uredništva „Novega roda“.

Po neljubi pomoti so na tretji strani platnic majske številke „Novega roda“ izostala imena rešilcev. Objavimo jih v prihodnji številki, ki izide okoli 15. t. m.

VELJKO SOKOLIČ:

Izgovorne greške učenika.

Pre negoli uglavimo greške, što ih učenci počinjaju u izgovaranju pojedinih reči, dobro je da promotrimo genezu objekta samoga, želimo li, da nam posao podje za rukom. Ta i vrtlar pre negoli će plemeniku kalamiti na divljaku ispita podlogu, a onda se odluči na posao. Arhitekt ispita pre zemljište i materijal, a onda udara temelje i gradi zgradu. A mi da ne postupamo tako?!

Ako je istina, da je dete produkt velikoga broja faktora, od kojih su ponajglavniji nasleđe i životne prilike, u kojima ono živi, onda je nužno da promotrimo taj »produkt« sa tog stanovišta, a da uglavimo »čimbenike«, koji su sastavni delovi njegovi: poznavajući njih, upoznat ćemo se »produktom« sa psihičke i fizičke strane, a to i jest potrebno za nastavnike.

Doduše, to uz dosadašnje prilike nije bilo moguće, ne za to, što nastavnici ne bi bili sposobni da tražaju za »čimbenicima«, nego zato, što se još nije došlo do toga, da se vodi sustavna računa, nego se prepušta slučaju, uvidjavnosti učitelja.

Velim, kod nas se još to ne provadje, ali kod drugih naroda se ipak došlo do ubeđenja, da je to nužno ne samo radi obuke same, nego i radi poznavanja pojedinaca uopće. U drugim se zemljama vode posebni arci o pojedincima, u koje beleži svoja opažanja ne samo učitelj, nego i lečnik. Podaci, opažanja i beleške o pojedincima ne samo da olakšavaju rad u školi nego su one od velike važnosti i za prosudjivanje delovanja pojedinaca i onda, kada su već ostavili školu.

Takvim podacima služio bi se sudac, lečnik i po koji drugi. — God. 1912. sporazumno sa dr. M. U. Zd. C. započesmo takva promatranja učenika poverene mi škole, ali radi njegova odlaska moradosmo time prekinuti.

Treba istaći, da je takovo motrenje dece, a potom i beleške o pojedinim učenicima veoma dobro došlo mojim drugovima i meni u postupanju prema učenicima. Drukčićje sam motrio dete sada negoli pre toga: znao sam za gdekoju posledicu, ali joj uzroka nisam poznao, a eto sada sam i za nju doznao, pa je i moj postupak bio udešen prema tome. Kako smo vodili ta opažanja, razabrat će se iz sledeće skrižaljke:

1. Ime, prezime i boravište deteta. 2. Ime roditelja i njihovo zanimanje. 3. Pripadnost deteta. 4. Datum i mesto rođenja. 5. Je li dete bilo cepljeno? 6. Koje je priljepčive bolesti preboljelo? 7. Školska godina i razred. 8. Datum lečničkog nalaska (pregleda). 9. Ustroj. 10. Deform. kostura. 11. Bolesti kostiju i zglobova. 12. Bolesti celog organizma (Scrof. an.). 13. Bolesti kože i žlezda. 14. Zubalo: normalno, oslabo, slabo. 15. Bolesti ustiju, nosa i jednjaka. 16. Izgovor. 17. Vid. 18. Bolesti očiju. 19. Sluh. 20. Bolesti ušiju. 21. Bolesti srca. 22. Bolesti utrobe. 23. Bolesti disala. 24. Živčane bolesti. 25. Telesna krležljivost. 26. Duševne sposobnosti: pravilne, zaostale, imbec. — Opaske. — Potpis lečnika.

Doduše, ja običavam kod upisivanja dece roditelje popitati o prošlosti deteta, o eventualnim njihovim namama, preboljenim bolestima i svoje opaske ubeležiti u popisni arak, ali kud i kamo bi to tačnije bilo, kad bi bio prisutan i lečnik i dete pregledao i njegove se opaske unelo u već spomenuti arak. Taj arak otkrio bi mnogo toga, čega bi se učitelj držao kod uzgajanja svojih učenika i, a što je glavno, — uklonilo bi se na vreme kojekakve zle zametke, koji bi kasnije mogli naneti neugodnih posledica gojencu, njegovoj okolini, drugovima i zajednici uopće. Do toga se do danas nije došlo, ali pre ili kasnije mora se doći, jer narodna škola mora postati narodna ne samo u razvijanju duševnih, nego i vidanju fizičkih sposobnosti naroda svoga.

Da li bi se narod tome protivio? Ne, da sada o tome općenito raspravim, nego ću spomenuti samo to, da smo za naših pregledavanja (koja su trajala 1½ škol. god.) opazili kojekakvih nepravilnosti, zlih posledica i tragova bolesti, koje roditelji, u svojoj svakidanoj brizi za opstanak, a recimo i iz neznanja, nisu zametili. Kad bi Dr. M. U. Z. C. opazio zarudak koje bolesti, tragove nepravilnosti tela ili pojedinih organa ili naišao na zanemarenu posledicu koje pretrpljene bolesti, pozvalo bi se obično majku ili oca, predočilo mu stvar i uputilo, kako imade postupati sa detetom. Kad smo ih na to upozorili, onda bi nam epskom opširnošću stali pričati o detetu i predcima, a sa zahvalnošću slušali bi i primali naše upute i vršili ih.

Recite mi: zar se takvim postupkom ne bi uklonile kojekakve predrasude danas ukorenjene u narodu i utiralo put do prave higijene, a što je glavno spasilo bi se mnogo dete, i na vreme tražilo pomoći! Pre, dok su drugi s nama upravljali i malo ili ništa skrbili se za naše pokoljenje, za narod, nije toga bilo, ali zar se danas, kad sami sobom gospodarimo, ne bi moglo to provesti, a da spasimo od kojekakvih zlih posledica decu, koja su morala oskudevati na najnužnijem za doba titanske borbe našega narodnog oslobodjenja i ujedinjenja. Ne zahtevaju li to od nas, ako i ne drugo, a ono etički zakoni? Ne upućuje li nas na to prošlost za budućnost?

Pošto bi se kod toga pregledavanja imalo promoviti dete čitavo, — duševno i telesno, — to naravski sledi, da bi se moralo paziti i na to, kakva je sposobnost njegovih izgovornih, slušnih i vidnih organa, za to, jer o njihovoj kakvoći ovisi i daljnje duševno razvijanje njegovo.

Nužno je, da učitelj svrati svoju pažnju na izgovor pojedinaca, a potom i čitavog razreda — škole za to, da upozna, koje su izgovorne greške individualne, a koje općenite. One, koje su općenite potičuće od ambijenta, u kojem deca žive. Dakle bit će lokalne ili dijalektične naravi, dok ove druge bit će individualne. Prve će lakše ukloniti, ako im uzrok ne leži u živčanim ustrojima, druge teže, jer su ih deca prisvojila od svoje okoline, s kojom su u neprestanom posrednom doticaju.

Svratit ću pažnju na dijalektične osobine, — ne mišljenje i načina izražavanja misli u dijalektu —, nego na diferenciranje izgovora pojedinih glasova, koji na ovo potonje nemaju nikakva utecanja.

(Nastavit će se.)

NIKOLA ZEC:

Visoke škole za pedagogiju u Jugoslaviji.

Zapitan od više kolega usmeno i pismeno o vis. Pedagoškoj školi u Zagrebu, odlučio sam u najkraćim crtama da prikazem gg. kolegama značenje i ustrojstvo takove škole; a jer sam istom ovih dana doznao da naše ist. učiteljsvo podržava svoj stručni list, to namijenjujem ovo nekoliko crta našem glasilu.

Sa sve to većim diferenciranjem života rastu i sve veće potrebe, a s ovima i zahtjev stručne spremlje pojedinih klasa. To bijaše poticalom, što se Zagreb dao na podizanje visokih stručnih škola, kao zasebnih fakulteta i iz onih struka, za koje do danas nije bilo viših zavoda. Tako je u kratko vrijeme podignuta vis. Tehnička škola (traje 4 god.), vis. Trgovačka škola (traje 2, dotično 3 godine), i vis. Pedagoška škola (traje 2 i 3 godine). — Uzimamo u vid ovu posljednju.

1. Svrha. Daleko bih zašao, kad bih htio da potanko raspravim različita mišljenja o reformi srednjih škola. Teorije, osnove i programi su različiti, ali u osnovnoj ideji slažu se svi: sr. školu valja reformirati. Na tom je polju najagilniji radnik dr. Turčić, prof. praktične pedagogije. Glavni principi jesu: Od dosadašnjih različitih tipova sr. škola (gradjanskih, gimnazija, realka, realnih gimnazija i dr.) imao bi se urediti jedan jedinstveni sistem tamo do IV. ili V. razreda, a onda u višim razredima već bi imala da se provede diferencijacija. Nadalje nužna reforma sr. škole sastojala bi se u tome, da i nauk osnova i način obučavanja bude više **uzgojan**, fundiran na pedagogiju, a manje strogo naučan. U sr. školama podavaju se naučni sistemi, šeme, šablone, njeguje se nauka nauke radi, kao da je ona sama sebi svrhom. Njemački je to način i duh, koji je iz čistog znanstvenog proučavanja i istraživanja prešao i u škole. Uvukao se tako u naše predavaonice onaj suhi i mrtvi verbalizam; ta se uči, a ne obrazuje se; premla se izgradnju djaka podižući njegovu individualnost. Jednom riječi: ima začina, ali nema načina. Filozofski fakultet njeguje čistu znanost na način kako bi spremio učenjake, istraživače, ljude od nauke, i u tom polučuje svoju svrhu, ali se premla osvrće na to, da će ti ljudi biti — učitelji. Tako se dešava, da je mnogi srednjoškolski profesor duboko naobražen u svojoj struci, ali uz katedru svoju često nemoćan. Istina, na visokim školama dosta je da je profesor stručno duboko obrazovan, i drugo se od njega ne traži. Ali na sr. školama potrebna je pedagoška sprema, jer ima nastavnika u svakom satu da računa sa svojim pitomcima, što na vis. školi nije potrebno. Pogotovu traži se to na nižoj sr. školi, gdje predavanja moraju biti psihološki i pedagoški fundirana. Zato se sve veća traži od nastavnika tik škola da budu ne toliko učenjaci koliko pedagogi, jer se tu još mora uvelike računati sa subjektivnom stranom uzgajnika. Da se obrazuju nastavnici pedagogi koji bi udovoljili svoj želji, podignuta je Pedagoška škola. Danas je takova u Zagrebu i Beogradu, a čini se da će se otvoriti i u Ljubljani.

2. Spremanje slušača. Pedagoška škola traje 2 i 3 godine. Sa 2 godine osposobljava slušače za taj jedinstveni tip niže srednje škole, a sa 3 godine za profesore učiteljskih škola i šk. nadzornike.

3. Primanje slušača. Hrv. pokrajinska vlada prepušta svake godine 25 učitelja(ica) na Pedag. školu. Zahtjeva se od ovih da imaju ispit osposobljenja, da su se istakli na školskom ili kulturnom polju, i uopće da dokažu šk. oblasti njihovu sposobnost. Biraju se oni što imaju najbolje kvalifikacije. Usto moraju položiti prijamni ispit i sve semestrane ispite, inače ih vlada vraća na njihova mjesta. Vrijeme naukovanja broji im se u službu, a usto uživaju i sva beriva. I druge pokrajine šalju uz iste uvjete nekoliko boljih svojih učitelja na daljnje nauke u Zagreb. Tako Bosna, Dalmacija i Slovenija.

4. **Uredjenje Ped. škole.** Predmeti su za prve dvije godine podijeljeni u 5 grupa, te može svaki slušač da izabere po volji skupinu koju hoće. Treće godine otpadaju pomoćni predmeti, a ostaju samo glavni, iz kojih se na koncu 3. godine polaže ispit iz svih 3 godina, dok za pomoćne predmete važi ispit položen na koncu druge godine. Skupine su: filološka, historička, prirodoslovna, matematička matem-tehnička. Osim predmeta struke jesu predmeti zajednički svima: teoretska pedagogija, prakt. pedagogija, šk. uprava, sociologija i socij. pedagogija. Za gl. predmete uredjen je seminar, gdje slušači iznose svoje radove i referate. Posebnih vježbavnica još nema, nego se prakt. predavanja obdržavaju po raznim zagrebačkim školama.

6. **Predavanja i ispiti.** I ako ima škola karakter visoke škole, to su slušači ipak dužni polaziti predavanja redovito, i to zbog plaće koju uživaju. Isto tako u propisanom roku mora svatko da položi propisane ispite. Ispiti su semestralni iz svih predmeta, ali na konačni ispit ne utječu. Glavni su ispiti na koncu 2. i 3. godine, i osposobljavaju kandidate kako je gore rečeno.

7. **Opazanja o dosad. uspjehu.** Općenito izrazuju se profesori, da su kroz ove 2 godine slušači odlično udovoljili svojoj dužnosti, i dokazali da je bila sretna zamisao, da se poziva na daljnje studije ljude iz prakse a nauke željne. I vlada i upućeni krugovi polažu u ovaj zavod velike nade, te se očekuje da će u narodu za kratko vreme donesti obilno blagoslova. Za podizanje širokih slojeva, vaspitanje učitelja i dizanje nacionalne pedagogije, bit će, čini se, Pedag. škola dobra rasudnica. U koliko bi koji od gg. kolega želio što potanje znati, stojim svakome rado na raspalaganje (moju će adresu doznati kod uredništva).

ŠOLSKE VESTI.

Fašistovsko nasilje i zločinstvo očutila je i hrv. puč. škola u Buzetu god. 1921. po Isusu, 10. maja, a i njezin ravnatelj. U pō sata uništen bi na gromači i odnešen čitav školski našaštar (inventar) i sve što beše spremjeno u škol. zgradi. Nestalo je: Školske učeničke i učiteljske knjižnice, knjižnica učiteljske koparskog kotara (okraja), pučke knjižnice, te veći dio privatne knjižnice nadučitelja V. Šepić-a; nestalo je nadalje sviju fizikalnih sprava (aparata) u vrednosti najmanje 6—8 hiljada lira; nestalo dapače više velikih magneta i uteza, što — čini nam se — nisu zgorljive. Nestalo sviju spisa i tiskanica i akta počam otkod opstoji škola; nestalo zbirki ruda, bilina, geometrijskih telesa, starih novaca i ostalih starina, što bile svojina ponajveć škol. ravnatelja; nestalo reliefa Istre (radnja g. nadzornika Parenlina); ogranj požderao sve slike, male, velike, zidne, pa zemljovide, pisanke (zadaće) učenika, sve priručne (didaktične-pedagoške) knjige na raznim jezicima škol. upravitelja; prolito bi po sobi sve crnilo i 2 boce atrolita; nestalo škol. žigova i krasne škol. zastave sv. Alojzija, radnja u svili danas velike vrednosti. Uništen bi sasma takodjer harmonij smešten u ravnateljvom razredu. Sve, sve bi u školi uništeno osim klupa i ploča; a ormari su u sadašnjem stanju nerabivi. Uništeno bi takodjer ono inventara hrv. čitaone što bi smešten na tavanu škol. zgrade (pošto nema svojih vlastitih prostorija), naime slike, tambure, muzikalije. I sve muzikalije ravnateljeve (za gusle, pevanje, glasovir i orgulje) uništene su, kao i nekoje njegove slike u stanu. — Teško je točno ustanoviti štetu, ali ako rečemo, da iznaša ova 80 hiljada lira (ravnatelju 3—4 hiljade) nije previsoko cenjeno.

»Slovensko učit. društvo za Istro« bode imelo svoj redni letni obćni zbor v četrtrek dne 9. junija, ob 10 v Ricmanjih, namesto dne 19. maja, kakor je bilo že objavljeno; obćni zbor, ki se je moral prenesti radi železničarske stavke, ima na dnevnem redu predmete, ki so določeni v § 23. društvenih pravil. Na obilo udeležbo vabi **Odbor.**

Ureditev gmotnega vprašanja istrskega in goriškega učiteljstva. Komisiji, ki sta bili ustanovljeni na predlog gen. civ. komisariata v sporazumu z avtonomno oblastjo Istre in Goriške, sta se sestali v dneih 7. in 9. pr. meseca in obenem določili glavne smernice svojih predlogov. Ker pa je vsaka definitivna ureditev odvisna od tozadevnih sklepov deželnih zakonodajnih oblasti, je komisija za Istro predlagala, da se izplačajo učiteljstvu na račun prihodnjih poviškov predujmi v znesku 100 do 200 lir mesečno.

Osrednji urad za nove pokrajine, ki sme edini rešiti to vprašanje iz juridičnega in financielnega stališča, je vzel na znanje sporazum, ki se je dosegl med avtonomnimi oblastmi in učiteljstvom. Ker pa je treba sedaj samo, da poišče potrebno kritje, bo v sporazumu z naučnim ministrtvom v Rimu proučil v najkrajšem času vse predloge, ki mu jih bodo predložile rečene komisije in se bo tudi, kadar bo potrebno, oziral na mnenje učiteljstva in deželnih oblasti.

Učiteljstvo tedaj lahko mirno čaka na izboljšanje svojega gmotnega položaja, ki ga je v zadnjih dneih zahtevalo.

Cena šolskim knjigam. Vlada bo izdala v kratkem odredbo, ki določa, da morajo odslej vse šolske knjige za gimnazije in ljudske škole imeti naznačeno kupno ceno, ki mora biti stalna, tako da bodo odslej izključeni vsi poviški od strani knjigarjev. Za knjige, ki so bile tiskane pred izdanjem te odredbe, se dovoljuje draginjski povišek v največji izmeri 20 stot. za vsako tiskano polo. Za nove knjige in eventualne ponatiske starih, katerim ni založništvo moglo določiti cene pred objavo te odredbe, prodajna cena ne sme presegati 50 stot. za tiskano polo. Knjige morajo imeti dober bel in trpežen papir. Knjigarjem se dovoli, 30% popust le v slučaju, da so poštni stroški vsakokratnih pošiljatev na njih račun. Posebnih ugodnosti bodo lahko deležne šolske zadrüge ali pa posamezni učitelji.

Naznanilo. V zavodu sv. Stanislava v Št. Vidu nad Ljubljano se sprejmejo za šolsko leto 1921-22 zdravi, dobro vzgojeni dečki, zlasti taki, o katerih je upati, da se bodo po dovršeni gimnaziji posvetili duhovniškemu poklicu. Prošnje za sprejem je nasloviti na škofijski ordinariat v Ljubljani. Prošnji naj se priloži: a) krstni list, b) izpričevalo o dovršeni ljudski šoli s pripomnjo, da se je izdalo, ker hoče učenec vstopiti v srednje škole. Starši ali njih nainamestniki naj prošnje s prilogami prinesejo v zavod sv. Stanislava in ondi od 1. do 11. junija svoje sinove za sprejem v zavod osebno predstavijo. — Vodstvo zavoda sv. Stanislava v Št. Vidu nad Ljubljano, dne 9. maja 1921.

Reforma učiteljšč v kraljestvu. Na izrednem zborovanju učit. društva »U. M. N.«, ki se je vršilo v Rimu v zadnjih dneih aprila t. l., so bile na predlog delegatinje H. Pesce-Gorini sprejete z ozirom na preuredbo učiteljšč v kraljevini sledeče točke: 1. Učna doba na učiteljščih trajaj 8 let in sicer 5 let naj bo posvečena splošni kandidatovi izobrazbi, zadnja 3 leta pa naj uživa kandidat posebno strokovno izobrazbo. 2. Učiteljšče usposobi kandidata za poučevanje v začetnih in nadaljevalnih tečajih ljudske škole, a obenem tudi za pouk in vodstvo otroških vrtcev. 3. Po končanih naukih imej kandidat pravico za vstop na vseučilišče in sicer brez posebnega izpita na fakultete zgodovinskih, matematičnih in zemljepisnih ved, s posebnim izpitom iz klasičnih jezikov pa tudi na filozofične in filološke odelke. 4. Po 5ih letih pohvalnega službovanja imej učitelj pravico do nameščenja kot šolski ravnatelj, nadzornik in sicer okrajni, deželni ali tudi državni. 5. Učiteljsko osebje vsakega učiteljšča naj se pred vstopom v službovanje izkaže s spričevalom triletne strokovne učiteljske prakse v ljudski šoli.

Umrla je tov. Iva Ivančič, učiteljica v Renčah. Pokopana je v Dornbergu. N. v m. p.!

Na izrednem zborovanju društva »U. M. N.«, ki se je vršilo v Rimu v zadnjih dneih aprila t. l., je zastopal italijansko učiteljstvo naših krajev delegat K. Lona iz Trsta. Govoril je o preuredbi našega šolstva z ozirom na politične izpremembe zadnje vojne. Dejal je, da se je ital. učiteljstvo v hipu prvega navdušenja izreklo za popolni sprejem italijanskega šolskega zakona tudi v naših krajih. Toda to radikalno stališče se je v teku dveh let izpremenilo, posebno vsled nasvetov najrazličnejših šolnikov iz kraljestva. Lombardo Radice je menda celo rekel: »Počakajte in obdržite, kar je dobrega, kajti lahko je razrušiti, težko pa razrušeno zopet dozidati.« — Tako je razum vendar prevladal srce, in če bomo k temu prilili še nekoliko dobre volje, potem ne bo naše šolstvo utrpelo posebne škode, ki bi bila neizogibna v prvem slučaju.

Preuredba učiteljšča v novih pokrajinah. Minister Croce je ustanovil komisijo za preuredbo učiteljšč novih pokrajin. Za predsednika je imenovan tržaški prof. Gentile.

Poročila o deželni učiteljski konferenci, ki se je vršila pret. meseca, ne moremo podati niti v tej številki, ker nismo obljubljenega rokopisa doslej še prejeli.

Ministrstvo za promet v Italiji je določilo za železničarje ekzistenčni minimum v znesku 7500 lir na leto. To plačo doseže učitelj na deželi še le po precejšnjem službovanju.

Italijanske škole v tujini. Že odnekadaj se je moral italijanski živelj seliti iz kraljestva v tujino, ker mu domača zemlja ni dala zadosti kruha. Italijanske naselbine (nekatero številno močne) v Ameriki, Afriki, Grški, Turčiji in v Egiptu. Povsod so si ti naselniki ustanavljali škole v maternem jeziku, ki so jih vzdržavali z lastnimi sredstvi. Prve take škole so nastale že v prvi polovici prejšnjega stoletja. Kmalu pa je začela tudi država sama ustanavljati v tujini naselniške škole in sicer je storil to minister Crispi (1887-1891.). Tako so po nekaterih večjih mestih vstale srednje škole, katerim so bile pridružene tudi ljudske škole. Obenem je država začela tudi podpirati že obstoječe naselniške škole in je tako vsemu italijanskemu šolstvu v tujini ustvarila neki enoten načrt, po katerem naj bi se razvijale naprej. V letu 1915. je bilo od države ustanovljenih in vzdržanih škol (srednjih in ljudskih) 84, ki so imele 16.414 učencev in 450 učnih moči. Zasebnih, od države podpiranih škol pa je bilo v istem letu 949 z 87.224 učenci. V Tunisu, Aleksandriji, Kairu, Solunu, Carigradu, Smirni in Skadru so bile trgovske škole, h katerim

je bila dodeljena po ena gimnazija in ljudska šola. Samo ljudske škole so imeli Italijani v manjših središčih, kakor n. p. r. v Susi, Sfaxu, Biserti, Atenah, na Krfu itd. V vojnem času pa so mnoge škole morale prenehati z delovanjem, tako da se je prejšnje število izdatno skrčilo. Po končani vojni pa se je začela država zopet zanimati za italijansko šolstvo v tujini in ga je vnovič gmotno podprla. Vendar ni še doseglo tistega razvoja, ki ga je imelo v predvojnem času, kajti po uradni statistiki je sedaj v tujini od države ustanovljenih škol le 74, ki imajo 12.130 učencev in 433 učnih moči. Zasebnih škol pa je le 639 z 78.798. Zato je poslanec A. Torre izdelal letos podroben referat, ki ga je predložil zunanjemu ministrtvu v Rimu, v katerem nasvetuje razne ukrepe, ki bi pospešili razvoj šolstva v tujini v še večji meri, nego se je moglo zgoditi doslej. Mnogo pričakuje država tudi od pomoči velikega društva »Dante Alighieri«, katerega program je širjenje italijanske jezikovne posesti ne samo v mejah kraljestva samega, ampak tudi v daljni tujini.

Razne vesti.

Učiteljske plače v Avstriji. Pred vojno je imelo avstrijsko učiteljstvo do 2400 kron plače. Zdaj je ta vsota narastla na 30.000 kron, kar pa učiteljstvu nič ne pomaga, ker znaša vsa ta vsota komaj 2000 ital. lir, ali 750 švicarskih frankov. Zato se sedaj učiteljstvo poteguje, da bi se mu plača zvišala na najmanj 100.000 kron, kar bi znašalo 6 do 7 tisoč lir.

Enotna šola v Norvegiji. Enotna šola, ki jo bo kmalu udejevala Nemčija, se bliža tudi v Norvegiji svojemu uresničenju. V tej državi imajo, poleg ljudske škole, tudi ljudskošolske zavode, ki so imeli namen, usposobiti učence za srednješolski pouk. V lanskem letu je državni zbor sprejel zakon, ki odpravlja te pripravljalne škole, tako da bodo morali v nekaj letih vsi učenci obiskovati le ljudsko šolo ene vrste. Ta bo imela 7 razredov, katerim bo sledila srednja šola. Iz te bodo učenci mogli preiti na klasično ali moderno gimnazijo ali pa tudi na trgovsko šolo.

Dopolnilne škole v Nemčiji. Imenujejo jih prav za prav »Volkshochschulen« in so bile ustanovljene že pred vojno po vzorcu angleških škol »University Extension«, američanskih »Social Settlements« in »Worker's educational association«. Misel za take škole pa je prvič vznikla na Danskem. Prva danska šola za odrasle, ki naj bi razširila in poglobila nauke ljudskih škol, je bila ustanovljena že l. 1846. Imela je 46 vpisancev. V letih 1918-19 se je pomnožilo število teh škol na 63; v njih je poučevalo 383 moških in 163 ženskih učnih moči; število učencev je bilo 6640. Veliko zaslug na hitrem razširjenju teh zavodov za ljudsko izobraževanje si je stekel pedagog Grundtwig, ki je hotel postati za Dansko po nesrečnih vojnah iz l. 1864. to, kar je bil za Nemčijo po tridesetletnih vojnah Komensky in kasneje Fichte.

To kulturno gibanje z nacionalnimi smotri se je kmalu raztegnilo tudi na Švedsko in Norveško. V Nemčiji se je pojavilo isto stremljenje še le l. 1895; prvi praktični poizkusi pa so se izvršili l. 1906. V Holsteinu so ustanovili prvo »ljudsko visoko šolo«. Kasneje so se pojavile te škole tudi v Renskih pokrajinah, na Viretberškem, v Turingu, Berlinu itd. Vojna je seveda škodovala njih živemu razvoju, a kljub temu je po neki statistiki razvidno, da je imela Nemčija v l. 1919. lepo število 250 takih škol. Od teh jih je samo v Turingu 40. Pruska vlada je izdala v zadnjih letih nekaj odredb, ki naj uravnajo i pospešujejo razvoj teh zavodov. Ustanavljanje je sicer prepuščeno zasebni iniciativi, vendar pa vlada te škole gmotno podpira na razne načine. V to svrhu je ustanovila v raznih kulturnih središčih posebne tečaje za učno osebje, ki se hoče posvetiti tej stroki učiteljskega udejstvovanja. Tako si hoče Nemčija tudi s pomočjo širše ljudske izobrazbe pomoči iz bednega stanja, v katero jo je pahnila izgubljena vojna.

† **Ernest Denis.** V začetku tekočega leta je umrl na Francoskem Ernest Denis, eden največjih slovanskih pisateljev, ki so slovanski svet odkrili zapadni Evropi. Denis se je posvetil posebno češkemu narodu in napisal o njem sledeče knjige: »Huss et les guerres Hussites«, — »Fin de l'indpendence bohême«, — »La Bohême après la Montagne Blanche«.

Novi rod ima v svoji majski št. sledečo vsebino: 1. Čika Jova — Gradnik: Joža pase goske. (Pesem.) — 2. Cv. Golar: Črna noč je... (Pesem.) — 3. Fr. Roš: Pesem lastavic. (Pesem.) — 4. Fr. Roš: Škrjanček. (Pesem.) — 5. Fr. Milčinski: Zgodbe kraljeviča Marka. — 6. Slika. — 7. E. Gangl: Junaška. (Pesem.) — 8. R. K.: Iz naše zgodovine. I. — 9. Slika. — 10. Igo Gruden: Naš Jože. (Pesem.) — 11. V. Mazi: Igrače. — 12. Pouk in zabava. — 13. Kotiček malih.

Iz uredništva. Molimo kolege i kolegice, da nam ukratko i točno popišu štete pretrpljene od fašistovske ruke; za one, kojih več nema medju nama, nek ovu malu brigu i trud ovrši koji drugi prijatelj ili sosedni kolega. — Oba mladinska lista sta se nekoliko zakasnila zaradi tehničnih zaprek. Vsi naročniki naj to upoštevajo in nam zamudo oprostite!